Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю

ПОДІЛЬСЬКІ ЧИТАННЯ – 2026

Охорона довкілля, збереження біотичного та ландшафтного різноманіття, природнича освіта: проблеми, перспективи, рішення в умовах воєнних викликів

Присвячена 30-річчю кафедри екології та біологічної освіти
гуманітарно-педагогічного факультету
Хмельницького національного університету

м. Хмельницький
22–23 жовтня 2026 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
КОЇМБРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, М. КОЇМБРА, ПОРТУГАЛІЯ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ НАЗАРЕНКА
КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
КЗВО ВІННИЦЬКА АКАДЕМІЯ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ФОНД ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ «PRO SYNERGIA» (ГОЖУВ-ВЕЛЬКОПОЛЬСЬКИЙ, ЛЮБУСЬКЕ ВОЄВОДСТВО, ПОЛЬЩА)
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ»
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «МАЛЕ ПОЛІССЯ»
ВСЕУКРАЇНСЬКА ЕКОЛОГІЧНА ЛІГА
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКЕ ОРНІТОЛОГІЧНЕ ТОВАРИСТВО
ТОВАРИСТВО ПОДІЛЬСЬКИХ ПРИРОДОДОСЛІДНИКІВ ТА ПРИРОДОЛЮБІВ

ПОДІЛЬСЬКІ ЧИТАННЯ-2026

ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ, ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОТИЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, ПРИРОДНИЧА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ, РІШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції
присвяченої 30-річчю кафедри екології та біологічної освіти
Хмельницького національного університету

22–23 жовтня 2026

Хмельницький

УДК 502/504:37(477.43)
П44

Рекомендовано до друку науково-технічною радою Хмельницького національного університету, протокол № 10 від 27.10.2026

Подані матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Подільські читання-2026», проведеної 22–23 жовтня 2026 р., у м. Хмельницький і присвяченої 30-річчю кафедри екології та біологічної освіти Хмельницького національного університету.

Збережена авторська редакція. Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність посилань тощо несуть автори статей.

***Редакційна колегія*:**
Білецька Г. А., д-р пед. наук, проф.; ***Єфремова О. О.,*** канд. техн. наук, доц.; ***Дячук А. О.,*** канд. техн. наук, доц.; ***Міронова Н. Г.***, д-р с.-г. наук, проф.

П44 **Подільські** читання-2026. Охорона довкілля, збереження біотичного та ландшафтного різноманіття, природнича освіта: проблеми, перспективи, рішення в умовах воєнних викликів : зб. матер. Всеукр. наук. практ. конф., присвяченої 30-річчю кафедри екології та біологічної освіти Хмельницького національного університету (Хмельницький, 22–23 жовт. 2026) / за ред. Г. А. Білецької. – Хмельницький : ХНУ, 2026. – 362 с.

ISBN 978-966-330-527-1

Подані доповіді, присвячені екологічній безпеці регіонів в умовах воєнних викликів, збережені різноманіття Поділля та України, розглянуті проблеми екосистемного менеджменту. Окремий блок відведений підготовці вчителів біології, хімії та основ здоров'я в умовах Нової української школи.

Збірник адресований науковцям, фахівцям природоохоронних структур, викладачам ЗВО, учителям, здобувачам освіти, усім, хто цікавиться природничими проблемами.

УДК 502/504:37(477.43)

ISBN 978-966-330-527-1

© Автори статей, 2026
© ХНУ, оригінал-макет, 2026

дацію наслідків неправильного користування ними. З позицій методики навчання, провідними формами інтеграції мають стати STEM-проєкти, кейс-технології та прикладний дослідницький експеримент. Такий діяльнісний підхід активізує пізнавальний інтерес здобувачів.

Висновки. Теоретико-методичні засади інтеграції хімічних знань у структуру курсу «Здоров'я, безпека та добробут» полягають у переході від інформаційного викладу до практико-орієнтованого природничо-наукового обґрунтування правил безпеки життєдіяльності. Реалізація запропонованого міжпредметного підходу забезпечує формування у здобувачів системного мислення, здатності критично оцінювати ризики сучасного технологічного світу та приймати відповідальні рішення задля збереження власного здоров'я та добробуту громади.

Використані джерела

1. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 7–9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (автори Василенко С. В., Колотій Л. П.) Режим доступу: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2024/Model.navch.prohr.5-9.klas-2024/31-12-2024/zdorovya-bezpeka-ta-dobrobut-7-9-kl-intehrovanyy-kurs-vasylenko-ta-in-31-12-2024.pdf (дата звернення: 02.10.2026).
2. Дудко С. Г. Теоретичні аспекти здоров'язбережувальної діяльності в умовах освітнього закладу. *Педагогічні науки реалії та перспективи. Сер. 5.* 2022. Вип. 89. С. 53–57.
3. НУШ у базовій середній освіті: соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь : метод. рек. / упоряд. Н. А. Поліщук. Луцьк : Волинський ІППО, 2025. 112 с.
4. Поліщук Н. Освіта для безпеки: інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» як концепція нової свідомості молоді. *Педагогічний пошук*. 2026. № 1 (129). С. 49–52. URL: https://znayshov.com/ (дата звернення: 01.10.2026).

УДК 378.147:005.53

КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Г. Я. ЖИРСЬКА[1], І. С. НАЗАРКО[2]
zhyrska14@gmail.com, markiza_409@ukr.net
[1]Тернопільський національний педагогічний університет
ім. Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна
[2]Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя, м. Тернопіль, Україна

Сучасні трансформації у системі вищої освіти України спрямовані на відхід від репродуктивних моделей навчання та перехід до

компетентнісної парадигми. В умовах стрімкого зростання обсягів інформації та динамічних змін у професійному середовищі ключовою якістю конкурентоспроможного фахівця стає критичне мислення – здатність аналізувати, оцінювати факти, виявляти приховані суперечності, аргументувати власну позицію та приймати зважені рішення в умовах невизначеності. Водночас у традиційній вищій школі нерідко спостерігається дефіцит практико-орієнтованих методів, які б моделювали реальні професійні та морально-етичні дилеми. Дієвим інструментом розв'язання цієї суперечності виступає кейс-технологія (*Case-Study*), яка перетворює здобувача вищої освіти з пасивного споживача знань на активного дослідника та аналітика [1].

Сутність кейс-технології полягає у використанні конкретних навчальних ситуацій – кейсів, які описують реальні або змодельовані професійні, соціальні чи етичні проблеми, що не мають єдиного правильного чи шаблонного рішення [2]. Кейс-технологія виступає ідеальним середовищем для розвитку критичного мислення, оскільки сама структура кейсу побудована на наявності проблемної ситуації, суперечності та дефіциту / надлишку інформації. Критичне мислення у цьому контексті розглядається як складне когнітивне утворення, що охоплює здатність до рефлексії, оцінювання джерел інформації, логічної аргументації, подолання стереотипів та конструктивного діалогу [3].

Розвиток критичного мислення під час роботи з кейсом є чітко структурованим процесом, який охоплює чотири основні етапи:

1. Інформаційно-аналітичний етап: студент здійснює первинний аналіз ситуації, відокремлює факти від суб’єктивних думок та ідентифікує ключову проблему.

2. Пошуково-проєктний етап: генерація альтернативних сценаріїв розв’язання проблеми, оцінювання ризиків та прогнозування короткострокових і довгострокових наслідків кожного з них.

3. Дискусійний етап: командне обговорення, де здобувач освіти вчиться аргументовано відстоювати власну позицію, виявляти логічні помилки в міркуваннях опонентів та знаходити компроміси.

4. Рефлексивно-оцінювальний етап: аналіз ухваленого рішення та оцінка власного когнітивного досвіду («чому саме це рішення виявилося оптимальним?») [4].

Наприклад, кейс: «Після руйнування дамби та часткової зміни заплави річки утворилися нові заболочені ділянки. З одного боку, на цих територіях за 2–3 роки відновилася популяція рідкісних видів земноводних, рідкісних птахів та червонокнижних рослин (формується новий природний екотон). З іншого боку, місцева громада наполягає на швидкій відбудові бетонної дамби та осушенні території для відновлення сільськогосподарських угідь та запобігання підтопленню приватного сектору. Місцева влада створила експертну комісію з

залученням екологів, біологів та представників освіти. Якими мають бути рішення громади?». Для вирішення ситуації студенти діляться на групи (по 4–5 осіб) і виконують наступні завдання: проаналізуйте подані матеріали. Виокремте об'єктивні факти від суб'єктивних емоційних суджень і міфів; складіть «Матрицю інтересів стейкхолдерів» (Екологи/Громада/Влада/Здобувачі освіти); запропонуйте альтернативні варіанти розв'язання конфлікту; прогнозуйте короткострокові та довгострокові екологічні й соціальні наслідки для кожного рішення; заповніть таблицю ризиків. Виконання завдань сприятиме формуванню у здобувачів вміння відокремлювати факти від думок; виявлення прихованих економічних, екологічних та соціальних суперечностей; здатності пропонувати компромісні рішення (наприклад, створення заказника з елементами екотуризму, побудова регульованого шлюзу замість дамби); використання нормативно-правової бази та наукових екологічних фактів під час захисту позиції. Викладачу слід проаналізувати не лише рішення студентів, а й те, вони мислили: чи піддавалися емоційним маніпуляціям, чи подолали стереотипи, чи знайшли баланс між екоцентризмом та антропоцентризмом.

Систематичне застосування методу Case-Study у закладах вищої освіти забезпечує низку важливих психолого-педагогічних переваг. Кейс максимально наближає студента до реальних умов майбутньої професійної діяльності, формуючи готовність до роботи із «живими» дилемами. Здобувач освіти стає суб'єктом навчання – дослідником, який самостійно конструює знання та шукає доказову базу. Працюючи в команді над кейсом, студент усвідомлює, що складні проблеми можуть мати декілька правомірних шляхів розв'язання залежно від обраної системи критеріїв. Особливо ефективним цей метод є у підготовці майбутніх педагогів, біологів, біотехнологів, медиків, кожне рішення яких має високу соціальну, екологічну чи біоетичну відповідальність.

Кейс-технологія є дієвим інструментом формування критично мислячої, гнучкої та відповідальної особистості фахівця. Впровадження її дає змогу подолати академічний формалізм та підготувати випускника ЗВО до самореалізації в умовах сучасного ринку праці.

Використані джерела

1. Герасимчук Ю. П., Давидович С. С., Коваленко В. О., Махновська І. Р. Стимулювання критичного мислення студентів через інтерактивні методи викладання. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Випуск 82. Том 1. С. 39–43. https://innovpedagogy.od.ua/archives/2025/82/part_1/82-1_2025.pdf.

2. Нестеренко С. С., Кутліна І. Ю., Іванова К. І. Кейс-метод (case study) як форма інтерактивного навчання. *International Scientific and Practical Conference "World Science"*. 2017. № 7(23), Vol. 3. С. 56–58. http://ws-conference.com/.

3. Пометун О. І. Критичне мислення як педагогічний феномен. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 89–98 https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/493/423.

4. Сухомлинова О. В., Жирська Г. Я., Масло І. М. Формування критичного мислення у студентів: методи та підходи до розвитку аналітичних здібностей. *Перспективи та інновації науки* (*Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*). 2023. № 14(32). С. 452–467. https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-14(32)-452-467.

УДК 373.5.091.12:57

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ: ВІД ПЕРЕДАЧІ ЗНАНЬ ДО ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Н. М. ЗАБЛУДА
ЗЗСО «Ліцей №6 імені Назара Макаренка Хмельницької міської ради»,
м. Хмельницький, Україна

Сучасний учитель біології працює в умовах стрімких суспільних, технологічних та освітніх змін. Сьогодні недостатньо просто передати учням систему біологічних знань. Завдання педагога – навчити дитину мислити, аналізувати інформацію, критично оцінювати наукові твердження і застосовувати отримані знання у реальному житті.

Одним із ключових викликів є цифровізація освіти та стрімкий розвиток штучного інтелекту. Учні мають доступ до величезної кількості інформації, однак не завжди здатні визначити її достовірність. Тому вчитель біології дедалі більше виступає не джерелом інформації, а наставником і навігатором у інформаційному просторі. Особливого значення набуває формування медіаграмотності, уміння перевіряти наукові факти та розпізнавати псевдонаукові твердження.

Другий важливий виклик – формування природничонаукової грамотності. Сучасна біологія тісно пов’язана з медициною, генетикою, екологією, біотехнологіями, нейронауками та питаннями сталого розвитку. Учень повинен не просто знати будову клітини чи закономірності спадковості, а розуміти, як ці знання допомагають приймати рішення щодо власного здоров’я, харчування, довкілля та безпеки.

Особливо актуальним є зв’язок біології з життям і здоров’ям людини. Учитель має допомагати учням формувати відповідальне ставлення до власного фізичного та психічного здоров’я, розуміти принципи здорового способу життя, профілактики захворювань, безпечної поведінки та науково обґрунтованого вибору.

Окремим викликом для українського вчителя є освітній процес в умовах війни. Повітряні тривоги, змішане та дистанційне навчання, емоційне навантаження дітей і педагогів вимагають гнучкості, адаптивності та особливої педагогічної чутливості.

Рудик Д. Р., Ємчук Т. В.
Цифрові геоінформаційні технології в природничій освіті:
дидактичний потенціал відкритих ГІС 301

Свідерська Х. М., Симчак Р. В.
STEM-проєктна діяльність з хімії як технологія формування
компетентностей учнів для сталого розвитку 304

Скакун В. О.
Сучасні технології навчання біології в контексті цілей сталого розвитку ... 306

Скрипник С. В., Нікітюк Я. В.
Педагогічні умови використання технології змішаного навчання
на уроках біології..... 309

Скуйбіда О. Л.
Зелені компетеності в освіті для сталого розвитку..... 311

Царик Л. П., Царик П. Л.
З історії проведення конференцій «Подільські читання» 311

Шестобанська К. В., Годзінська І. Л.
GPS-навігація на прикладі мобільного додатку GOOGLE MAPS
у контексті шкільної географічної освіти..... 315

Серія 9
Актуальні проблеми професійної підготовки вчителів біології та основ здоров'я

Будченко І. Є.
Формування готовності майбутнього вчителя
біології та основ здоров'я до дій у надзвичайних ситуаціях:
симуляційне навчання та алгоритми домедичної допомоги..... 318

Григорчук І. Д.
Теоретико-методичні засади інтеграції хімічних знань
у структуру інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»..... 320

Жирська Г. Я., Назарко І. С.
Кейс-технологія як засіб розвитку критичного мислення
здобувачів вищої освіти 322

Заблуда Н. М.
Сучасні виклики вчителя біології:
від передачі знань до формування життєвих компетентностей 325

Іванців О. Я.
Інтегроване навчання природничих наук у закладах вищої освіти
як основа підготовки вчителя Нової української школи.....326